

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΕΔΡΑ JEAN MONNET «ΝΕΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ»**

Σημειώσεις Ευρωπαϊκού Δικαίου και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Notebooks on EU Law and European Integration

**Πακέτο 4: Η Στάθμιση Οικονομικών Ελευθεριών και Θεμελιωδών Δικαιωμάτων
στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γαϊτενίδης Νικόλαος

**Lifelong
Learning**

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

1. Οικονομικές Ελευθερίες στην ΕΕ

Από τα πρώτα στάδια δημιουργίας του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος, κρίθηκε ότι «η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα συνιστά κοινότητα δικαίου υπό την έννοια ότι ούτε τα κράτη μέλη της ούτε τα θεσμικά της όργανα διαφεύγουν τον έλεγχο της συμφωνίας των πράξεων τους προς το βασικό καταστατικό χάρτη που αποτελεί η Συνθήκη»¹.

Η εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς και της προοδευτικής προσέγγισης των εθνικών οικονομικών πολιτικών αποτελεί το μέσο επίτευξης της αρχικής αποστολής της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, που διαγράφηκε στο άρθρο 2 της Συνθήκης της Ρώμης κατά το οποίο «Η Κοινότητα έχει σαν αποστολή, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς... να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει»².

Η εσωτερική αγορά βρίσκεται λοιπόν στον πυρήνα του ενοποιητικού εγχειρήματος. Ο στόχος της δημιουργίας μίας ενοποιημένης εσωτερικής αγοράς επιτεύχθηκε μέχρι το τέλος του 1992 με βάση τις προτάσεις της Λευκής Βίβλου του Ζακ Ντελόρ και τις διατάξεις της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης³.

Η καθιέρωση της εσωτερικής αγοράς συνεπάγεται όχι μόνο την απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ των μετεχόντων κρατών, αλλά και την ελεύθερη κυκλοφορία των συντελεστών της παραγωγής. Επομένως, η εσωτερική αγορά της ΕΕ αρθρώνεται στη βάση των τεσσάρων οικονομικών ελευθεριών ήτοι την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, την ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων. Οι τέσσερις αυτές οικονομικές ελευθερίες αποτελούν ακόμα και σήμερα τον κεντρικό κορμό της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ιδίως όπως έχουν εξελιχθεί με τη συμβολή του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και αποτέλεσαν τη βάση της προόδου και των σύγχρονων προσπαθειών μετεξέλιξης της ΕΕ σε νέο πολιτικό και

¹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Απριλίου 1986, 294/83, Κόμμα Οικολόγων "Les Verts" κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Συλλογή 1986, σελ. 1339.

² Κουσκουνά Μ., Οικονομικές Ελευθερίες, εις Χριστιανός Β., Κοθσκουνά Μ., Παπαδοπούλου Ρ.Ε., Περάκης Μ., *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από τη Νομολογία*, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 184.

³ Κανελλόπουλος Π.Ι., *Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συνθήκη της Λισσαβώνας*, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010, σελ. 98.

αξιακό επίπεδο. Για αυτό το λόγο συχνά αποκαλούνται «θεμελιώδεις οικονομικές ελευθερίες»⁴.

2. Θεμελιώδη Δικαιώματα στην ΕΕ

Αρχικά, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν ήταν στο επίκεντρο του προβληματισμού των συνθηκών των Παρισίων και της Ρώμης. Αυτό εξηγείται κυρίως από την τομεακή και λειτουργική προσέγγιση που υιοθετήθηκε για τις ιδρυτικές συνθήκες. Πράγματι, η συνθήκη των Παρισίων, που δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), αφορούσε κυρίως τους τομείς της σιδηρουργίας και του άνθρακα. Η τομεακή αυτή προσέγγιση επιβεβαιώθηκε μετά την αποτυχία το 1954 της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας (ΕΚΑ) και της προσπάθειας πολιτικής ένωσης που θα τη συνόδευε. Οι συνθήκες της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) υιοθέτησαν την ίδια προσέγγιση. Παρόλο που η ΕΟΚ είχε μεγαλύτερη εμβέλεια, και οι τρεις συνθήκες αφορούν καθορισμένους οικονομικούς τομείς⁵.

Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή, και το Συμβούλιο διατύπωσαν το 1977 κοινή δήλωση στην οποία επιβεβαίωναν τη βούλησή τους να σεβαστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως προκύπτουν από τη διττή πηγή που καθόρισε το Δικαστήριο. Το επόμενο βήμα επιτεύχθηκε το 1986 με το προοίμιο της ενιαίας ευρωπαϊκής πράξης που αναφέρει την προώθηση της δημοκρατίας που βασίζεται στα θεμελιώδη δικαιώματα⁶. Επιπλέον, το Δικαστήριο από τα πρώτα χρόνια εφαρμογής της Συνθήκης της ΕΟΚ, σε σημαντικό αριθμό αποφάσεων, είχε δεχτεί ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα φυλάσσονται ευλαβικά στις γενικές αρχές δικαίου και προστατεύονται από το Δικαστήριο⁷.

Η επίσημη αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο δίκαιο της ΕΕ έλαβε χώρα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, όπου σύμφωνα με το άρθρο 6 αυτής, η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τα αναγνωρίζει ως γενική αρχή δικαίου.

⁴ Σαχπεκίδου Ε., Θεμελιώδεις κοινοτικές ελευθερίες και ανθρώπινη αξιοπρέπεια, *Αρμενόπουλος*, Τεύχος 1, 2007, σελ. 4-5.

⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/a10000_el.htm

⁶ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/a10000_el.htm

⁷ Απόφαση του Δικαστηρίου 26/69 της 9ης Ιουλίου 1970, *Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας*, Συλλογή 1970, σελ. 565. Βλ. Κανελλόπουλος Π.Ι., ό.π., σελ. 324.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, και οι κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτέλεσαν την κυριότερη πηγή άντλησης και ερμηνείας των θεμελιωδών δικαιωμάτων από το Δικαστήριο⁸.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας σηματοδότησε μια νέα φάση στην αξιοσημείωτη επέκταση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ άλλων με την κήρυξη της νομικής δεσμευτικότητας του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, που διακηρύχθηκε στη Νίκαια το 2000⁹. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων εδραιώνει σε ένα ενιαίο έγγραφο τα θεμελιώδη δικαιώματα που ισχύουν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καθορίζει αρχές δεοντολογίας και δικαιώματα για τους πολίτες και τους κατοίκους της ΕΕ σχετικά με την αξιοπρέπεια, τις ελευθερίες, την ισότητα, την αλληλεγγύη, την ιθαγένεια και τη δικαιοσύνη. Περιλαμβάνει δικαιώματα που δεν διασφαλίζονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) που περιορίζεται στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Πρόκειται ιδίως για τα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων, την προστασία των δεδομένων, τη βιοηθική ή το δικαίωμα ορθής διαχείρισης¹⁰.

Η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβόνας την 1η Δεκεμβρίου 2009, τη νομική βάση για την προσχώρηση της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Θεμελιωδών Ελευθεριών¹¹, μία ιδέα που διατυπώθηκε επανειλημμένα, αλλά σε γνωμοδότησή του το Δικαστήριο την 28 Μαρτίου 1996 διαπίστωσε ότι δεν έχει τη δυνατότητα να προσχωρήσει στη σύμβαση δεδομένου ότι η Συνθήκη ΕΚ δεν προέβλεπε καμία αρμοδιότητα για θέσπιση κανόνων ή σύναψη διεθνών συμφωνιών σε θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹². Η προσχώρηση της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, θα συμπληρώσει το σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων καθιστώντας το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αρμόδιο για την

⁸ Παπαδοπούλου Α., *Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ενωσιακό επίπεδο και ο Χάρτης: Η προδρομική σκέψη και η συμβολή του Γιώργου Παπαδημητρίου*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.constitutionalism.gr/site/1889-i-prostasia-twn-temeliwdwn-dikaiwmatwn-se-enwsiako/>

⁹ de Vries S. A., *Balancing Fundamental Rights with Economic Freedoms According to the European Court of Justice*, *Utrecht Law Review* Volume 9, Issue 1, January 2013, pp. 169- 192. Βλ. και Κανελλόπουλος Π.Ι., ό.π., σελ. 326.

¹⁰ http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/charter_fundamental_rights_el.htm

¹¹ Άρθρο 6, παρ. 2 ΣΕΕ.

¹² http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/eu_human_rights_convention_el.htm

εξέταση των πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο εν λόγω εξωτερικός δικαστικός έλεγχος αναμένεται να ενθαρρύνει περαιτέρω την Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να ασκεί μια φιλόδοξη πολιτική στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων: όσο περισσότερο η Ευρωπαϊκή Ένωση διασφαλίζει τον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο των πράξεών της, τόσο περιορίζεται ο κίνδυνος αποδοκιμασίας τους από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹³.

Τέλος, με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων ανάγεται σε αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει ότι *«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»*. Ο σεβασμός των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως διατυπώνονται στο εν λόγω άρθρο αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την προσχώρηση κράτους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ η σοβαρή και συστηματική παραβίασή τους συνεπάγεται την εκκίνηση της διαδικασίας του άρθρου 7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και των συνεπειών που δύναται να επιφέρει¹⁴.

3. Η προσέγγιση της στάθμισης από το Δικαστήριο της ΕΕ

Πρωταρχικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι θεμελιώδεις οικονομικές ελευθερίες είναι δυνατόν να περιορισθούν από τα κράτη μέλη για λόγους που αναφέρονται ρητά στη Συνθήκη αλλά και για «επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος» που δεν προβλέπονται ρητά από τη Συνθήκη, όπως η δημόσια τάξη, η δημόσια ασφάλεια, η δημόσια υγεία, η προστασία της χρηματοοικονομικής ισορροπίας του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων, η προστασία των καταναλωτών, των αποδεκτών υπηρεσιών και των εργαζομένων, η δικαιοσύνη των εμπορικών συναλλαγών, η καταπολέμηση της απάτης, η προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένου και του αστικού περιβάλλοντος, η υγεία των

¹³ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Στρατηγική για την αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, COM (2010) 573 τελικό.

¹⁴ Βλ. λεπτομέρειες εις Κανελλόπουλο, Π.Ι., ό.π., σελ. 94-97.

ζώνων, η διανοητική ιδιοκτησία, η διατήρηση της εθνικής ιστορικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς, οι στόχοι κοινωνικής πολιτικής και οι στόχοι πολιτιστικής πολιτικής. Οι επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος μπορούν να δικαιολογήσουν περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία, εφόσον, όμως, τα επιβαλλόμενα περιοριστικά μέτρα εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις. Επιπλέον θα πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας στη σχέση μεταξύ του επιβαλλόμενου μέτρου και του επιδιωκόμενου σκοπού δηλαδή, το επιβαλλόμενο μέτρο θα πρέπει να είναι κατάλληλο και δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τον αναγκαίο βαθμό περιορισμού για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται¹⁵.

Παράλληλα, τα περισσότερα διεθνή κείμενα προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων επιτρέπουν την υπαγωγή ορισμένων δικαιωμάτων σε διατυπώσεις ή περιορισμούς. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, επιτρέπουν την υπαγωγή ορισμένων δικαιωμάτων σε ορισμένες διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, αρκεί οι εν λόγω περιορισμοί να προβλέπονται δια νόμου, προβλέψιμου και προσβάσιμου, και να αποτελούν αναγκαία μέτρα σε μία δημοκρατική κοινωνία για την εθνική και δημόσια ασφάλεια, δημόσια τάξη, δημόσια υγεία κ.α. Ο έλεγχος της αναλογικότητας του περιορισμού κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λαμβάνει χώρα σε τρία στάδια: 1. Πρέπει να υπάρχει μια αιτιώδης σχέση μεταξύ του εθνικού μέτρου και του επιδιωκόμενου σκοπού 2. Δεν υπάρχει κανένα εναλλακτικό μέτρο διαθέσιμο, το οποίο είναι λιγότερο περιοριστικό και 3. Πρέπει να υπάρχει μια σχέση αναλογικότητας μεταξύ του περιριστικού μέτρου και του επιδιωκόμενου στόχου (αρχή της αναλογικότητας με τη στενή έννοια- *stricto sensu*)¹⁶.

Το ενδεχόμενο συγκρούσεως μεταξύ θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών οικονομικών ελευθεριών εντός της έννομης τάξης της ΕΕ αποτελεί μία πρόκληση για τον έλεγχο της αρχής της αναλογικότητας και την σταθμιστική λειτουργία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η στάθμιση στη νομική θεωρία αναφέρεται στον προσεκτικό προσδιορισμό των πολλαπλών παραγόντων και συνεπειών σε μια νομική υπόθεση. Το ερώτημα που προκαλείται αφορά το κατά πόσο σε περιπτώσεις αντικρουόμενων θεμελιωδών δικαιωμάτων, ένας

¹⁵ Βλ. περισσότερα εις Κανελλόπουλο Π.Ι., ό.π., σελ. 333-336.

¹⁶ Βλ. Van Dijk P., Van Hoof G.J.H.(et al.), *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2006.

δικαστής μπορεί να φτάσει γενικά μια λογική και καλά αιτιολογημένη απόφαση. Δηλαδή εάν η στάθμιση αποτελεί μία ουδέτερη και αντικειμενική μεθοδολογία, που τα δικαστήρια μπορούν να χρησιμοποιούν, ή εάν βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην πολιτικές και ηθικές πεποιθήσεις του δικαστή¹⁷.

Για την περίπτωση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η στάθμιση παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, διότι τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι οικονομικές ελευθερίες, έχοντας διαφορετικό πεδίο εφαρμογής σπάνια διασταυρώνοντας μεταξύ τους, προκαλώντας διλλήματα στην εφαρμογή του δικαίου αλλά και γεννώντας σημαντικές συνέπειες για τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁸.

Υπόθεση C-159/90, *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd κατά Stephen Grogan και λοιπών*, Συλλογή 1991, σελ. I-4685.

Φοιτητικές ενώσεις διέδιδαν φυλλάδια πληροφοριών για κλινικές αμβλώσεων άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως του Ηνωμένου Βασιλείου. Η αμβλωση απαγορεύεται δυνάμει διατάξεως του Ιρλανδικού συντάγματος. Επρόκειτο λοιπόν για το δικαίωμα των φοιτητών στην ελεύθερη έκφραση και την ελευθερία παροχής υπηρεσιών, εν προκειμένω σε συναρμογή, σε σύγκρουση με το Σύνταγμα της χώρας. Το Δικαστήριο απέφυγε να πάρει θέση επί της διαφαινόμενης συγκρούσεως κρίνοντας ότι «το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος, στο οποίο η υπό ιατρικό έλεγχο διακοπή της κύησης δεν επιτρέπεται, να απαγορεύει σε φοιτητικές ενώσεις να διαδίδουν πληροφορίες σχετικές με την ονομασία και την εγκατάσταση κλινικών άλλου κράτους μέλους όπου νομίμως διενεργείται εκούσια διακοπή της κύησης, καθώς και ως προς τα μέσα επικοινωνίας με τις κλινικές αυτές, όταν οι εν λόγω κλινικές ουδαμώς αποτελούν την πηγή διαδόσεως των πληροφοριών αυτών»¹⁹.

Υπόθεση C-265/95, *Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας*, Συλλογή 1997, σελ. I-6959.

Στη δεκαετία 1985-1995 οργανώθηκε στη Γαλλία εκστρατεία των αγροτών

¹⁷ de Vries S. A., ό.π., σελ. 170.

¹⁸ Σαχπεκίδου Ε., ό.π., σελ. 5.

¹⁹ Ό.π., σελ. 7. Βλ. και Lawson R., *The Irish abortion cases: European limits to national sovereignty?*, *European Journal of Health Law* 2/1994, 1(2), pp.167-86.

κατά της εισαγωγής φρούτων και λαχανικών από την Ισπανία. Κατά τη διάρκεια της εκστρατείας σημειώθηκαν βίαιες ενέργειες, όπως παρεμπόδιση διακίνησης και εμπρησμοί φορτηγών, σε βάρος των ισπανικών γεωργικών προϊόντων, κυρίως της ισπανικής φράουλας. Η Επιτροπή προσέφυγε κατά της Γαλλίας με την αιτιολογία της ανοχής εκ μέρους των αρχών ενώ η Γαλλία ισχυρίστηκε ότι η επέμβαση δυνάμεων ασφαλείας ήταν αδύνατη²⁰, ωστόσο δεν επικαλέστηκε την υποχρέωση προστασίας του δικαιώματος του συνέρχεσθαι στο Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι «*Η Γαλλική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει όλα τα αναγκαία και ανάλογα μέτρα προκειμένου να μην εμποδίζεται από ενέργειες ιδιωτών η ελεύθερη κυκλοφορία οπωροκηπευτικών, παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 5 της εν λόγω συνθήκης, και από την κοινή οργάνωση των αγορών των γεωργικών προϊόντων*».

Υπόθεση C-112/00, Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge κατά Republik Österreich, Συλλογή 2003, σελ. I-5659.

Οι αρμόδιες αυστριακές αρχές χορήγησαν άδεια για συγκέντρωση διαδηλωτών που είχε ως συνέπεια τον αποκλεισμό μιας σημαντικής συγκοινωνιακής οδού μεταξύ των κρατών μελών. Η εταιρία Schmidberger άσκησε αγωγή ενώπιον του Landesgericht Innsbruck (Αυστρία) με την οποία ζήτησε να υποχρεωθεί η Δημοκρατία της Αυστρίας να της καταβάλει αποζημίωση για τον λόγο ότι εμποδίστηκε η διέλευση πέντε φορτηγών οχημάτων της ενάγουσας από τον αυτοκινητόδρομο.

Κατά το Δικαστήριο «*τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο, και, συναφώς, το Δικαστήριο εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και από τα στοιχεία που παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Η ΕΣΔΑ ενέχει συναφώς ιδιαίτερη σημασία*» και «*δεδομένου ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεσμεύει τόσο την Κοινότητα όσο και τα κράτη μέλη της, η προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων αποτελεί θεμιτό συμφέρον ικανό να δικαιολογήσει, κατ' αρχήν, έναν περιορισμό των*

²⁰ Κουσκουνά Μ., ό.π., σελ. 194.

υποχρεώσεων που επιβάλλονται από το κοινοτικό δίκαιο, ακόμη και δυνάμει μιας θεμελιώδους ελευθερίας την οποία εγγυάται η Συνθήκη, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων».

[...] «Τα δικαιώματα στην ελευθερία εκφράσεως και στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς, τα οποία κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ, δεν αποτελούν - σε αντίθεση με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από την ίδια Σύμβαση, όπως το δικαίωμα κάθε προσώπου στη ζωή ή η απαγόρευση των βασανιστηρίων καθώς και των απανθρώπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχειρίσεως, τα οποία δεν επιδέχονται κανένα περιορισμό - απόλυτα προνόμια, αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε σχέση με τη λειτουργία τους εντός της κοινωνίας. Επομένως, μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί στην άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων, αρκεί οι περιορισμοί αυτοί να εξυπηρετούν όντως σκοπούς γενικού συμφέροντος και να μην αποτελούν, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο με τους εν λόγω περιορισμούς σκοπό, υπέρμετρη και απαράδεκτη παρέμβαση που θίγει την ίδια την υπόσταση των δικαιωμάτων που προστατεύονται». «Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να σταθμιστούν τα συγκρουόμενα συμφέροντα και να καθοριστεί, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων κάθε περιπτώσεως, αν εξασφαλίστηκε η προσήκουσα ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων αυτών».

Τέλος το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους δεν απαγόρευσαν μια συγκέντρωση πολιτών υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης δεν είναι ασυμβίβαστο με τις Συνθήκες.

Υπόθεση C-36/02, Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH κατά Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, Συλλογή 2004, σελ. I- 9609.

Τοπική αρχή της Γερμανίας απαγόρευσε παιχνίδι, που διεξαγόταν σε κλειστό χώρο «ακτινοδρομίου» στη διάρκεια του οποίου οι παίκτες «σκοτώνουν» εικονικά ο ένας τον άλλον, σημαδεύοντας με ακτίνες laser τα γιλέκα των αντιπάλων τους. Η απαγόρευση δικαιολογήθηκε από την τοπική αρχή στην βάση της προστασίας της δημόσιας τάξης, εφόσον το εν λόγω παιχνίδι ευτελίζει την έννοια της ανθρώπινης ζωής²¹.

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι «κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την

²¹ Σαγκεκίδου Ε., ό.π., σελ. 11.

τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο, και, συναφώς, το Δικαστήριο εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και από τα στοιχεία που παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη», και συμπλήρωσε ότι «Δεν απαιτείται, σχετικώς, το περιοριστικό μέτρο που επέβαλαν οι αρχές κράτους μέλους να ανταποκρίνεται σε μια αντίληψη την οποία να συμμερίζονται όλα τα κράτη μέλη, όσον αφορά τον τρόπο προστασίας του θεμελιώδους δικαιώματος ή του συγκεκριμένου θεμιτού συμφέροντος». Συνεπώς κατέληξε στο συμπέρασμα πως «η απαγόρευση της εμπορικής εκμεταλλεύσεως ψυχαγωγικών παιγνίων που περιλαμβάνουν προσομοίωση πράξεων βίας κατά ανθρώπων, ιδίως την προσομοίωση φόνων, ανταποκρίνεται στο επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που διασφαλίζει το εθνικό σύνταγμα στην επικράτεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας» και αποφάνθηκε ότι «Το κοινοτικό δίκαιο δεν αποκλείει την απαγόρευση οικονομικής δραστηριότητας συνιστάμενης στην εμπορική εκμετάλλευση εικονικών φόνων στο πλαίσιο παιγνίου η οποία επιβλήθηκε με εθνικό μέτρο απαγορεύσεως ληφθέν για λόγους προστασίας της δημόσιας τάξεως, επειδή η δραστηριότητα αυτή θίγει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια».

Υπόθεση C-438/05, *International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union κατά Viking Line ABP και OÜ Viking Line Eesti*, Συλλογή 2007, σελ. I-10779.

Η Viking, εταιρία φινλανδικού δικαίου, αποτελεί σημαντική επιχείρηση θαλάσσιων μεταφορών. Εκμεταλλεύεται επτά πλοία, μεταξύ των οποίων το Rosella, με το οποίο πραγματοποιείται, υπό φινλανδική σημαία, το διά θαλάσσης δρομολόγιο μεταξύ Ταλίν και Ελσίνκι. Το 2003 η Viking αποφάσισε να λειτουργήσει υπό Εσθονικό ή Νορβηγικό καθεστώς, να μεταφέρει δηλαδή τη σημαία της σε τρίτη χώρα, προκειμένου να αποφύγει το πολύ υψηλό κόστος που συνεπαγόταν η παραμονή της στη Φινλανδία. Στόχευε, ουσιαστικά, στο να αποφύγει τις συλλογικές συμβάσεις και να έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει σε μειώσεις προσωπικού, κάτι το οποίο δεν ήταν δυνατό εάν παρέμενε υπό Φινλανδικό καθεστώς. Η Viking, σύμφωνα με το φινλανδικό δίκαιο, γνωστοποίησε το σχέδιό της στην FSU (φινλανδική συνδικαλιστική οργάνωση ναυτικών) και στο πλήρωμα του Rosella. Στο πλαίσιο συναντήσεων μεταξύ των μερών, η FSU διατύπωσε σαφώς την αντίθεσή της σε ένα

τέτοιο σχέδιο. η FSU απέστειλε ηλεκτρονικό μήνυμα στην ITF (Διεθνής Οργάνωση Εργαζομένων στις Μεταφορές), στο οποίο έκανε λόγο για το σχέδιο μετανηολογήσεως του Rosella, η οποία απέστειλε εγκύκλιο στα μέλη της, με την οποία τα καλούσε να απόσχουν από την έναρξη διαπραγματεύσεων με τη Viking ή τη Viking Eesti, καθόσον οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μέλη της υποτίθεται ότι έπρεπε να ακολουθήσουν τη σύσταση αυτή λόγω της αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ συνδικαλιστικών οργανώσεων και του κινδύνου να τους επιβληθεί κύρωση σε περίπτωση μη τηρήσεως της εν λόγω εγκυκλίου. Η Viking απευθύνθηκε το 2004 στο Ανώτατο Δικαστήριο του Λονδίνου, επικαλούμενη το δικαίωμα εγκατάστασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι «το δικαίωμα αναλήψεως συλλογικής δράσεως, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος απεργίας, αναγνωρίζεται τόσο από διάφορες διεθνείς πράξεις για τις οποίες τα κράτη μέλη έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει, όπως είναι ο ευρωπαϊκός κοινωνικός χάρτης, που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 και μνημονεύεται εξάλλου ρητώς στο άρθρο 136 ΕΚ, και η σύμβαση αριθ. 87, της 9ης Ιουλίου 1948, όσον αφορά τη συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος, που συνήψε στις 9 Ιουλίου 1948 η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, όσο και από πράξεις που έχουν καταρτίσει τα εν λόγω κράτη μέλη σε κοινοτικό επίπεδο ή στο πλαίσιο της Ένωσης, όπως είναι ο κοινοτικός χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, ο οποίος θεσπίστηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου στις 9 Δεκεμβρίου 1989 και μνημονεύεται ομοίως στο άρθρο 136 ΕΚ, και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000», και «Συνεπώς, ναι μεν το δικαίωμα αναλήψεως συλλογικής δράσεως, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της απεργίας, πρέπει να αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, την τήρηση των οποίων εξασφαλίζει το Δικαστήριο, πλην όμως η άσκησή του πρέπει να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς. Συγκεκριμένα, όπως τονίζει εκ νέου το άρθρο 28 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα εν λόγω δικαιώματα προστατεύονται σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από τη σκέψη 5 της παρούσας αποφάσεως, σύμφωνα με το φινλανδικό δίκαιο, το δικαίωμα της απεργίας δεν μπορεί να ασκείται, μεταξύ άλλων, όταν η απεργία είναι αντίθετη προς τα χρηστά ήθη ή απαγορεύεται από το εθνικό ή κοινοτικό δίκαιο». Επιπλέον, το Δικαστήριο τόνισε ότι «το Δικαστήριο έκρινε ότι η άσκηση των

επίμαχων θεμελιωδών δικαιωμάτων, πρέπει να συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις που αφορούν τα δικαιώματα τα οποία προστατεύει η Συνθήκη και να είναι σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας.

Τελικά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «οι συλλογικές δράσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, οι οποίες αποσκοπούν στο να αναγκάσουν μια επιχείρηση της οποίας η έδρα βρίσκεται εντός συγκεκριμένου κράτους μέλους να συνάψει συλλογική σύμβαση εργασίας με συνδικαλιστική οργάνωση εγκατεστημένη εντός του κράτους αυτού και να εφαρμόσει τις ρήτρες που προβλέπει η σύμβαση αυτή στους μισθωτούς θυγατρικής εταιρίας της εν λόγω επιχειρήσεως εγκατεστημένης εντός άλλου κράτους μέλους, συνιστούν περιορισμούς κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου. Οι περιορισμοί αυτοί μπορούν, κατ' αρχήν, να δικαιολογούνται λόγω της προστασίας επιτακτικού λόγου γενικού συμφέροντος, όπως είναι η προστασία των εργαζομένων, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται ότι οι εν λόγω περιορισμοί μπορούν να εξασφαλίσουν την επίτευξη του επιδιωκόμενου θεμιτού σκοπού και δεν βαίνουν πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού».

Ο έλεγχος αυτός με βάση την αρχή της αναλογικότητας αφέθηκε στον εθνικό δικαστή, κάτι όμως που δεν χρειάστηκε να γίνει, καθώς τα μέρη κατέληξαν τελικά σε συμβιβασμό²².

Υπόθεση C-341/05, *Laval un Partneri Ltd κατά Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan και Svenska Elektrikerförbundet*, Συλλογή 2007, σελ. I-11767.

Η Laval un Partneri, εταιρία λεττονικού δικαίου με έδρα τη Ρίγα (Λετονία) απέσπασε στη Σουηδία 35 περίπου εργαζομένους για τα εργοτάξια της εκτέλεσης του έργου που είχε αναλάβει η L&P Baltic Bygg AB (στο εξής: Baltic), εταιρία σουηδικού δικαίου της οποίας η Laval κατείχε το 100 % του κεφαλαίου μέχρι τα τέλη του 2003, για την κατασκευή, μεταξύ άλλων, ενός σχολικού κτιρίου στο Vaxholm. Η Laval, που είχε υπογράψει, στη Λεττονία, στις 14 Σεπτεμβρίου και στις 20 Οκτωβρίου 2004, συλλογικές συμβάσεις με τη λεττονική συνδικαλιστική οργάνωση των εργαζομένων του οικοδομικού τομέα, δεν δεσμευόταν από καμία συλλογική

²² Βουλγαράκης Κ.Δ., *Το Ευρωπαϊκό συλλογικό εργατικό δίκαιο στη μετά Viking και Laval εποχή – Θεσμικές και νομολογιακές εξελίξεις*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.constitutionalism.gr/site/2530-to-eyrwpaiiko-syllogiko-ergatiko-dikaio-sti-meta-vi/>

σύμβαση συναφθείσα με σουηδικές συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων στον οικοδομικό τομέα και στον τομέα των δημοσίων έργων, κανένα μέλος των οποίων δεν περιλαμβανόταν στο προσωπικό της Laval. Οι σουηδικές συνδικαλιστικές οργανώσεις προχώρησαν σε συλλογικές δράσεις, αποκλεισμού του εργοταξίου για την υπογραφή συλλογικής σύμβασης εργασίας. Οι δράσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να εμποδιστούν οι σουηδικές επιχειρήσεις που ανήκουν στην εργοδοτική οργάνωση των ηλεκτρολόγων εγκατάστασης να παράσχουν υπηρεσίες στη Laval. Οι αποσπασθέντες από τη Laval εργαζόμενοι επέστρεψαν στη Λεττονία και δεν επανήλθαν στο οικείο εργοτάξιο. Στις 7 Δεκεμβρίου 2004, η Laval άσκησε αγωγή ενώπιον του Arbetsdomstolen κατά των σουηδικών συνδικαλιστικών οργανώσεων, ζητώντας να κηρυχθούν παράνομοι τόσο ο αποκλεισμός όσο και η δράση αλληλεγγύης που έπλητταν το σύνολο των εργοταξίων της και να διαταχθεί η παύση τους. Ζήτησε επίσης να υποχρεωθούν οι συνδικαλιστικές αυτές οργανώσεις να της καταβάλουν αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημίας την οποία υπέστη.

Το Δικαστήριο επανέλαβε «ότι το δικαίωμα αναλήψεως συλλογικής δράσεως αναγνωρίζεται τόσο από διάφορες διεθνείς πράξεις στις οποίες τα κράτη μέλη έχουν συνεργαστεί ή προσχωρήσει, όπως είναι ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961». Ωστόσο κατέληξε στο συμπέρασμα πως η ανάληψη συλλογικής δράσης με σκοπό τον εξαναγκασμό της εγκατεστημένης επιχείρησης εντός άλλου κράτους να προσχωρήσει σε συλλογική σύμβαση, της οποίας οι όροι είτε είναι ευνοϊκότεροι από αυτούς που προβλέπονται στις οικίες εθνικές διατάξεις είτε αφορούν ζητήματα μη περιλαμβανόμενα στον σκληρό πυρήνα της Οδηγίας 96/71/EK, αντιβαίνει στο άρθρο άρθρο 49 ΣΕΚ (πλέον 56 ΣΛΕΕ), καθότι καθιστά δυσχερή την παροχή υπηρεσιών στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής²³.

Υπόθεση C-244/06, Dynamic Medien Vertriebs GmbH κατά Avides Media AG, Συλλογή 2008, σελ. I-505.

Η διαφορά της κύριας δίκης αφορούσε την εισαγωγή, εκ μέρους την εταιρίας αυτής από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τη Γερμανία, ιαπωνικών κινουμένων σχεδίων με την ονομασία «animes» σε μορφή ψηφιακού οπτικού δίσκου (DVD) ή

²³ Ο.π.

βιντεοκασέτας. Πριν την εισαγωγή τους, τα εν λόγω κινούμενα σχέδια υποβλήθηκαν σε έλεγχο από την British Board of Film Classification (βρετανική επιτροπή κατατάξεως ταινιών, στο εξής: BBFC). Η τελευταία εξέτασε, κατ' εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο για την προστασία των ανηλίκων, σε ποιο κοινό απευθύνονται αυτές οι συσκευές για την αποθήκευση εικόνας και τις κατέταξε στην κατηγορία «ακατάλληλες για ανηλίκους κάτω των 15 ετών». Οι εν λόγω συσκευές φέρουν αυτοκόλλητο της BBFC με την ένδειξη ότι είναι κατάλληλα για εφήβους 15 ετών και άνω. Η Dynamic Medien, ανταγωνίστρια της Avides Media, κίνησε διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του Landgericht Koblenz, με αίτημα να απαγορευθεί στη δεύτερη η πώληση δι' αλληλογραφίας τέτοιων συσκευών. Υποστήριξε ότι ο νόμος περί προστασίας των ανηλίκων απαγορεύει την πώληση δι' αλληλογραφίας συσκευών για την αποθήκευση εικόνας που δεν έχουν ελεγχθεί στη Γερμανία, κατ' εφαρμογή του νόμου αυτού, και δεν φέρουν ένδειξη σχετική με την ηλικία από της οποίας επιτρέπεται η παρακολούθησή τους, σύμφωνα με απόφαση κατατάξεως που εκδίδει ανώτερη περιφερειακή αρχή ή εθνικός οργανισμός αυτοελέγχου.

Κατά το Δικαστήριο «επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού αναγνωρίζεται από διάφορες διεθνείς πράξεις για την κατάρτιση των οποίων τα κράτη μέλη έχουν συνεργαστεί ή τις οποίες έχουν υπογράψει, όπως το διεθνές Σύμφωνο για αστικά και πολιτικά δικαιώματα, το οποίο υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 19 Δεκεμβρίου 1966 και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 1976, και η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία υπογράφηκε στις 20 Νοεμβρίου 1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990. Το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να υπενθυμίσει ότι οι διεθνείς αυτές πράξεις συγκαταλέγονται μεταξύ των διεθνών πράξεων περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τις οποίες το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη για την εφαρμογή των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου». «Η προστασία του παιδιού κατοχυρώνεται και από τις πράξεις που έχουν καταρτιστεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, όπως ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος διακηρύχθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια, το άρθρο 24, παράγραφος 1, του οποίου ορίζει ότι τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καθώς πρέπει βίωσή τους. Εξάλλου, το δικαίωμα των κρατών μελών να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για λόγους προστασίας των ανηλίκων αναγνωρίζεται από ορισμένες πράξεις του κοινοτικού δικαίου, όπως η Οδηγία 2000/31». Ωστόσο για το Δικαστήριο

«Μολονότι η προστασία του παιδιού αποτελεί θεμιτό συμφέρον, ικανό να δικαιολογήσει, κατ' αρχήν, έναν περιορισμό μιας θεμελιώδους ελευθερίας την οποία εγγυάται η Συνθήκη ΕΚ, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, εντούτοις, τέτοιοι περιορισμοί δεν μπορούν να δικαιολογηθούν, παρά μόνον εφόσον εγγυώνται την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνουν το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του». Τελικά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αντιβαίνει τις διατάξεις της Συνθήκης, εθνική νομοθετική ρύθμιση, η οποία απαγορεύει την πώληση και την εκχώρηση δι' αλληλογραφίας συσκευών για την αποθήκευση εικόνας οι οποίες δεν υποβλήθηκαν από την αρμόδια αρχή σε έλεγχο για λόγους προστασίας των ανηλίκων, εκτός αν η προβλεπόμενη από τη ρύθμιση αυτή διαδικασία ελέγχου, κατατάξεως και επισημάνσεως συσκευών δεν είναι εύκολα προσιτή ή είναι υπέρμετρα χρονοβόρα ή ότι η αρνητική απόφαση δεν μπορεί να προσβληθεί δικαστικώς.

4. Συμπεράσματα

Είναι αρκετά δύσκολο να προσδιοριστεί μια συνεκτική προσέγγιση ως προς τον τρόπο με τον οποίο, στο πλαίσιο του δικαίου της ΕΕ, τα θεμελιώδη δικαιώματα πρέπει να εξισορροπούνται με τις θεμελιώδεις οικονομικές ελευθερίες. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να προκαλούν σχετική αβεβαιότητα ωστόσο γίνεται αντιληπτό ότι η «αρχή της αναλογικότητας» αποτελεί κλειδί της προσπάθειας στάθμισης των αντικρουόμενων συμφερόντων από το Δικαστήριο²⁴.

Η διαμόρφωση μίας στέρεα δομημένης «ιεραρχίας» μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών οικονομικών ελευθεριών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φαίνεται αρκετά αμφίβολη, εφόσον η Ευρωπαϊκή Ένωση αμφιταλαντεύεται ως προς την ταυτότητά της ως «τάξη αξιών» ή «τάξη αγοράς»²⁵.

²⁴ de Vries S. A., ό.π., σελ. 190.

²⁵ Βλ. Τσάτσος Δ.Θ., Το αξιακό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Παπαζήση 2005.